

Казиева Г.К., Узакова М.К.

КӨП ТИЛДҮҮ ПРОГРАММАНЫН АЛКАГЫНДА БАШТАЛГЫЧ БИЛИМ БЕРҮҮ ПРОФИЛИНЕ МАТЕМАТИКА САБАГЫН УЮШТУРУУ

Казиева Г.К., Узакова М.К.

ОРГАНИЗАЦИЯ УРОКА ПО МАТЕМАТИКЕ ДЛЯ ПРОФИЛЯ НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В РАМКАХ ПРОГРАММЫ МНОГОЯЗЫЧИЯ

G.K. Kazieva, M.K. Uzakova

THE ORGANIZATION OF THE MATHEMATICS LESSON FOR THE PROFILE OF PRIMARY EDUCATION IN THE FRAMEWORK OF THE MULTILINGUALISM PROGRAM

УДК: 373.31:372.851:81

Бул макалада жогорку квалификациялуу адистерди даярдоо процессине көп тилдүү билим берүүнүн тийгизген таасири. Көп тилдүү билим берүүнүн моделин ишке ашыруунун натыйжалуулугу жөнүндө сөз болот.

Негизги сөздөр: билим берүү, көп тилде даярдоо, эки тилдүү билим берүү, мобилдүүлүк, стереотип.

В статье рассматривается влияние многоязычного образования в процессе подготовки высококвалифицированных специалистов. Речь идет об эффективности внедрения модели многоязычного обучения.

Ключевые слова: образование, многоязычное обучение, билингвальное образование, мобильность, стереотип.

The article considers the impact of multilingual education in the process of training highly qualified specialists. We are talking about the effectiveness of implementation of a multilingual education model.

Key words: education, multilingual education, bilingual education, mobility, the stereotype.

Азыркы ааламдашуу заманында дүйнөнү таануу, маданиятты, тарыхты жана коомду үйрөнүү, ар кайсы өлкөлөрдүн тажрыйбасы менен таанышуунун куралы тил болуп саналат.

Көп тилдүү жана эки тилдүү билим берүүнүн программасын ишке ашыруунун актуалдуулугу, атаандаштыкка туруктуу жана мамлекеттик тилди, расмий тилди ж.б.бир нече тилди өздөштүргөн адистерди даярдоо талабынан келип чыгат.

Кредиттик системаны киргизүүнүн бир өзгөчөлүгү, ЖОЖдорго окутуучулардын жана студенттердин мобилдүүлүгүн камсыз кылуу. Тажрыйба көрсөтүп жаткандай, студенттердин жана магистранттардын чет мамлекеттердеги жогорку окуу жайларда окуусун улантуусун камсыз кылууга студенттердин академиялык мобилдүүлүккө мажбурлап чет тилинде сабактарды алдын ала билүүсүн талап кылат.

Андыктан, биздин билим берүү системасынын көп тилдүү билим берүү программасына өтүүсү замандын талабы.

Учурда И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинде көп тилдүү билим берүү программасын ийгиликтүү ишке ашыруу үчүн көптөгөн иш-аракеттер аткарылып жатат. UNICEFтин көп тилдүүлүк долбоорунун негизинде И.Арабаев атындагы КМУнун окутуучулар курамы көп тилдүү билим берүүнүн киргизүү тажрыйбасын үйрөнүү үчүн семи-

нарларга активдүү катышып, тил үйрөнүүгө маанилүү болгон ар кырдуу технологиялар менен таанышып келишет. Ошондой эле, бул программанын алкагында 2015-жылдын сентябрь айында Эстониядагы Тарту институтун Narva колледжинин өкүлү үч күндүк семинар өткөрүп Эстониядагы көп тилдүү билим берүү боюнча өздөрүнүн иш тажрыйбасы менен бөлүшүштү.

Демек, көп тилдүүлүк программасын аткаруу үчүн мугалимдердин айрым стереотиптеринен арылышын талап кылаарын практика көрсөттү. Анткени натыйжалуу билим берүү технологиялары менен көп тилдүү билим берүү программаларын жүзөгө ашыруу боюнча, салттуу ыкма тил грамматикасы басым коюлган болсо, тил үйрөтүү боюнча көп тилдүү билим берүүнүн ишке ашыруунун алкагында артыкчылыктуу оозеки ыкма болуп саналат. Ошондуктан, биздин негизги максат - балдарды сүйлөгөнгө үйрөтүү, экинчи тилде окуу жана жазуу, алардын оюн оозеки жана жазуу жүзүндө билдирүү болуп саналат. Ошондой эле, көп тилдүү билим берүү программасын киргизүүнүн негизинде лабораториялык борбор ачылып иштеп жатат. Лабораториялык борбордо студенттерге программанын алкагында ачык сабактар уюштурулуп, педагогдор тажрыйба алмашып турушат.

Ал эми, И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин студенттеринин көпчүлүк бөлүгү элет жергесинен келгендиктен алар орус тилин жеткиликтүү денгээлде өздөштүрүлгөн эмес. Алар 11 жыл бою орус тилди окуганына карабастан, сүйлөп өз ойлорун жеткиликтүү түрдө айта алышпайт. Анткени, биз жогоруда белгилегендей мектеп программасында орус тилди окутуу методикасы сүйлөп кетүүгө багытталбастан, грамматиканы окутуу менен чектелген.

Факультеттеги орус тайпаларында студенттердин 20% гана орус тилдүү, ал эми калганы кыргыз тилдүүлөр болгондуктан, сабакты өздөштүрүүдө көп кыйынчылыкка учурашат, алардын каалоосу бар бирок мүмкүнчүлүгү жетпейт. Ошондуктан, мугалимдерге көп тилдүү билим берүү программаларын ишке ашыруу, окутуу методдору боюнча окутуу усулдарын иштеп чыгуу талабы коюлат.

Биз төмөндө дал ушул көйгөйгө багытталган, көп тилдүүлүк программасы сунуштаган методика менен окутууну сунуштайбыз.

Предмет: Мектеп математика курсун актуалдаштыруу

1-курс, тайпа ПБ-11

Сабактын темасы: Сызыктуу теңдеме

Сабактын формасы: Практикалык сабак

Когнитивдик максат: Сызыктуу теңдеменин тамырын алгоритм боюнча таап жана жыйынтыгын ордуна коюп текшере алышат, теңдеменин түрлөрүн айырмалашат жана графигин чие алышат.

Социо-маданий максат: Жуптарда жана топтордо иштей алышат. Омар Хаямдын эмгектеринде сызыктуу теңдеме аркылуу талдоону айтып бере алат.

Лингвистикалык максат:

Терминдер жана лексикалык минимумдар: Линейное уравнение, корень, график линейного уравнения.

Клишелер: Постройте график, решите уравнение, найдите корень, подставим в место x (известного), найдите график уравнения, определите координату точки.

Функционалдык клишелер: Разделитесь на группы, решаем вслух.

Тилдик конструкциялар: Чтобы решить уравнение надо перенести ... в одну сторону, ... в одну сторону равенства. Чтобы найти x , свободный член делим на коэффициент $x(a)$. Чтобы проверить корень уравнения, на уравнение в место $x(a)$ подставляем корень и получаем верное равенство.

Сабактын ресурстары:ТСО, карточкалар, сүйлөөчү дубалды жасалгалоо, канцтоварлар.

Максатуу тилде өткөрүлүүчү сабактын этаптары: Сабактын киришүү этабы, бышыктоо, сабакты жыйынтыктоо, баалоо, үй тапшырма.

№	Окутуучунун ишмердүүлүгү	Студенттин ишмердүүлүгү
1	а)Студенттерге комплемент айттыруу.	Студенттер чынжырча боюнча комплемент айтышат.
	б) Теңдеменин түрлөрү боюнча бөлүштүрүү (Ар бир карточкада сызыктуу, квадраттык, биквадраттык теңдемелер жазылат) (билимдерин актуалдаштыруу жүрөт)	Студенттер бирден карточка алып теңдемелердин аттары жазылган группаларга бөлүнүшөт.
2	Домино боюнча суроолорду таратуу.	Доминонун карточкаларын тууралыгын текшерип доскага чаптайт.
3	Омар Хаямдын ырлары менен сызыктуу теңдеменин байланышы тууралуу презентация көрсөтүлөт. Я(1) 3 топко а) $2x+3x+4=14$, б) $-10+x+x=-26$, в) $2x-5+x=19$ мисалдар берилет. Чыгарылыштарын таап, тууралыгын текшерип графигин тургузушат. $2x+3x+4=14$ линейное уравнение $x=2$ корень уравнения / прямая линия	Көңүл бурушат. Топтордо иштеп презентация кылышат.
4	Слайдда тапшырма берилет	Студенттер жекече иштешип, жуптарда бири-бирине максаттуу тилде айтып беришет. 2 студент доскада ошол эсепти толугу менен сүйлөп чыгарат.
5	Экранда төмөнкүлөр чыгарылат: “Сегодня на уроке я узнала...”, “мне понравилось...”, “я узнала...”	Студенттер каалосу менен айтышат.
6	Баалоо	Топтордо активдүүлөрдү баалатуу жана ар бири стикерге сабакта түшүнгөнүн жазып беришет.
7	Омар Хаямдын ырлары боюнча теңдемени чыгарып далилдөө.	Ар бири чыгарышат

Ал эми практика жүзүндө көп тилдүү окутууну ишке ашыруунун баштапкы мезгилинде студенттерде кыйынчылыктар пайда болууда. Студенттер жана окутуучулар тилди өнүктүрүү үчүн сабактан тышкары да убакытты бөлүүбүз маанилүү. Демек, студенттер предметти өздөштүргөнгө чейин экинчи тилде курстарды уюштуруу окутуунун кийинки этаптарына жардам берет. Бул албетте кошумча каражатты талап кылат.

Андыктан, бул көп тилдүү билим берүү программасы мамлекеттик денгээлде колдоого алынып, аны ишке ашыруунун программасы иштелип чыгуусу зарыл, ошондой эле финансылык каржылоону да талап кылат.

Республиканын ЖОЖдорунда көп тилдүү билим берүүнүн моделин ишке ашыруунун натыйжалуулугун белгилеп, өз кезегинде сунушубузду беребиз: 1) жогорку окуу жайларындагы окутуучулар үчүн, атайын курстарды иштеп чыгуу жана киргизүү; 2) педагогикалык окуу жайларында эки тилдүү мугалимдерди даярдоо үчүн тандалма курсун киргизүү жана «Көп тилдүү билим берүүнү окутуунун методикасын» иштеп чыгуу; 3) көп тилдүүлүк программасын каржылоо.

Адабияттар:

1. Крамор В.С. Повтаряем и систематизируем школьный курс алгебры и начал анализа. - М.: Просвещение, 1990, - 416 с.
2. Фридман Л.М. Наглядность и моделирование в обучении. - М.: Знание, 1984, №6. - 80 с.
3. <http://edu.gov.kg/ru/news/mnogoyazychnoe-obrazovanie>.
4. UNICEFтин көп тилдүүлүк программасынын материалдары колдонулду.

Рецензент: к.пед.н., доцент Чокоева Г.